

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักสังคหวัตถุ 4
สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*

ACTIVE LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE SANGAHAVATTHU 4
PRINCIPLES FOR 21ST CENTURY LEARNERS

นัยะนันท์ ชุมบัวจันทร์*

Naiyanan Chumbuaacha*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author E-mail: naiyanan71@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย ทาน (การให้), ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ), อตถจริยา (การทำตนให้เป็นประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) อันเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณธรรม มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความมีส่วนร่วมของผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน และลงมือปฏิบัติจริงอย่างมีความหมาย ทั้งนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ร่วมกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในบริบทของห้องเรียนยุคใหม่ ผลจากการวิเคราะห์พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 มีความสอดคล้องกับหลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะในมิติของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับองค์ความรู้ การใช้ทาน ช่วยให้ครูมีความเอื้อเฟื้อในการแบ่งปันทรัพยากรความรู้ และเวลาแก่ผู้เรียน ปิยวาจาทำให้เกิดการสื่อสารที่สร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจ อตถจริยาทำให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต และสมานัตตตา ทำให้ครูมีความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเสมอภาค บทความนี้จึงเสนอว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลอมรวมหลักสังคหวัตถุ 4 เข้าด้วยกัน ไม่เพียงแต่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกทางศีลธรรมและคุณธรรมให้เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, สังคหวัตถุ 4, คุณธรรมจริยธรรม, ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

The purpose of this academic article is to examine Active Learning Management Based on the Sangahavatthu 4 Principles for 21st Century Learners- namely generosity (tan), kind speech (peyavaja), beneficial conduct (atthacariya), and impartiality (samanattata) - which are ethical teachings from Buddhism that promote harmonious social interactions. The paper explores how these principles can be incorporated into active learning practices to enhance student participation, foster analytical thinking, encourage collaboration, and support meaningful engagement in the classroom. The author highlights the learner-centered approach of active learning and aligns it with the moral dimensions of Sangahavatthu in the context of modern education. Findings from the analysis indicate that the Sangahavatthu 4 Principles are naturally compatible with the fundamental elements of active learning. They are particularly effective in cultivating positive teacher-student relationships, creating a supportive learning environment, and integrating moral development with academic achievement. Generosity enables teachers to share resources, knowledge, and time with students openly. Kind speech promotes motivational and trustful communication. Beneficial conduct exemplifies moral leadership through teacher behavior. Impartiality ensures fairness and equity in student treatment and classroom interactions. This article concludes that incorporating the Sangahavatthu 4 Principles into active learning management does not merely enhance learning outcomes but also fosters deep-rooted ethical awareness in both teachers and students. It offers a sustainable model of education that balances intellectual growth with moral and spiritual development, making the learning experience holistic, meaningful, and culturally grounded.

Keywords: Active learning management, Sangahavatthu 4 Principles, morality and ethics, 21st Century Learners

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ครูในฐานะผู้นำการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ส่งเสริม และผู้สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะผู้เรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อาทิ การตั้ง

คำถาม การอภิปราย การลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนความคิด (เรื่องชัย ยงโยธิน, 2562) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงแต่นำที่กระบวนการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม เพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนเป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” ซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “หลักสังคหวัตถุ 4” ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2561) หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน (การให้), ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ), อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์ ช่วยเหลือ), และสมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะทำให้ครูสามารถสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตร เอื้อต่อการเรียนรู้ และส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การใช้ปิยวาจาในการสื่อสารกับนักเรียนสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และการให้อัตถจริยาโดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน (ณรงค์ฤทธิ์ แก้ววัณ, 2564) เมื่อครูได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาผสมผสานในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะช่วยพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมของผู้เรียนอย่างรอบด้าน อีกทั้งยังสามารถเสริมสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และเติบโตทางจิตใจ ทั้งยังช่วยให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในการเป็น “กัลยาณมิตร” ของนักเรียน ไม่ใช่เพียงผู้ถ่ายทอดวิชาเท่านั้น การบูรณาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตในการพัฒนาพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม (พระอรรถชาติ เดชดำรง, 2566) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา (โยตะ ชัยวรมันกุล และคณะ, 2566) ความรู้ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม ด้วยการปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสุขสงบ (ปรียพร วิชาลบูรณ์ และคณะ, 2566) และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Klomkul, et al., 2023) ดังนั้นบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น การศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติในระยะยาว บทความนี้จะมุ่งเน้นศึกษากระบวนการ แนวทาง และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกภายใต้กรอบคิดของสังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการพัฒนาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและมีคุณค่าทั้งทางวิชาการและจริยธรรม

ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) และมีบทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การทำโครงงาน การแก้ปัญหา การจำลองสถานการณ์ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง คำจำกัดความของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ด้วยการลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสะท้อนความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจึงมีบทบาทเป็น “ผู้สร้างความรู้” (knowledge constructor) แทนที่จะเป็นเพียงผู้รับความรู้จากครูผู้สอน (Bonwell & Eison, 1991) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกคือการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากการถ่ายทอดความรู้แบบเดิม (Passive Learning) ไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยครูจะทำหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)” แทนการเป็นผู้บรรยายเพียงอย่างเดียว ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) การเรียนรู้เชิงรุกมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของความรู้ที่ตนเองเรียนรู้ ผ่านกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา ครู และเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ไม่ใช่การรับรู้แบบท่องจำหรือการฟังแบบเพียงผิวเผิน (สุวิมล ว่องวานิช, 2547) นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่สามารถปลูกฝังทั้งพฤติกรรมและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมยุคใหม่โดยเฉพาะความสามารถในการตัดสินใจ การคิดเชิงระบบ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งทั้งหมดเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ แนวคิดหลักของการเรียนรู้เชิงรุกคือการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และมีการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (deep learning) โดยอาศัยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย การเรียนรู้แบบโครงงาน (project-based learning) การใช้กรณีศึกษา การจำลองสถานการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทั้งด้านสติปัญญาและทักษะสังคมไปพร้อมกัน (ประจักษ์ ประภาพิทยากร, 2560) ครูหรือผู้สอนในกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก จะมีบทบาทเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (facilitator) คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Prince, 2004) รวมถึงจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้และลักษณะผู้เรียนแต่ละคน (Johnson, Johnson, & Smith, 2006) และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Trilling & Fadel, 2009)

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถสร้างองค์ความรู้และสร้างสรรค์ผลงานพร้อมนำเสนอด้วยตัวเอง อีกทั้งผู้เรียนไม่เพียงเป็นผู้ฟังแต่ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และอภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือกระทำโดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิม และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงไม่ได้เป็นเพียงวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นกรอบแนวคิดที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา เจตคติ และทักษะชีวิต ผ่านการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1. ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนไม่ใช่เพียงผู้รับสารแต่เป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ (construct knowledge) ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นให้คิด วิเคราะห์ ตั้งคำถาม และสังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเอง (Prince, 2004)
2. เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการถ่ายทอดเนื้อหา ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ (facilitator) มากกว่าการเป็นผู้บรรยาย (lecturer) โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ เช่น การอภิปราย การเรียนรู้เป็นกลุ่ม การศึกษากรณีศึกษา หรือการจำลองสถานการณ์ (Michael, 2006)
3. ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย กิจกรรมในห้องเรียนอาจประกอบด้วยคำถามตอบแบบเปิด การอภิปรายกลุ่มย่อย การระดมสมอง การจำลองสถานการณ์ (simulation/ role play) การทำโครงงาน หรือการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning-PBL) เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา (Freeman et al., 2014)
4. เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และกับผู้สอน การมีปฏิสัมพันธ์เป็นหัวใจสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นมุมมองที่หลากหลาย และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Chi & Wylie, 2014)
5. ใช้การประเมินเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ผู้สอนใช้การประเมินเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การประเมินตนเอง การให้เพื่อนประเมิน หรือการให้ข้อเสนอแนะจากครูอย่างสม่ำเสมอ (Black & Wiliam, 2009)
6. ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Trilling & Fadel, 2009)

ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญ

1. กิจกรรมระดมสมอง (Brainstorming) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอความคิดเห็นหรือแนวคิดอย่างอิสระโดยไม่มีการวิพากษ์หรือปิดกั้นความคิดเห็นใด ๆ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของทุกคนในห้องเรียน (Osborn, 1953)
 2. กิจกรรม Think-Pair-Share ผู้เรียนจะได้รับคำถามหรือประเด็นให้คิดเป็นรายบุคคล (Think) จากนั้นจับคู่กับเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Pair) และสุดท้ายแบ่งปันกับชั้นเรียน (Share) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดลึก การฟังอย่างตั้งใจ และการเรียนรู้ร่วมกัน (Lyman, 1981)
 3. กิจกรรมอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การอภิปรายอย่างมีโครงสร้างช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา แลกเปลี่ยนมุมมอง และฝึกการใช้เหตุผลอย่างมีระบบ ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง (Brookfield & Preskill, 2005)
 4. กิจกรรมการจำลองสถานการณ์ (Role Play/Simulation) ผู้เรียนสวมบทบาทหรือจำลองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียน เช่น การประชุม การโต้แย้ง หรือเหตุการณ์ทางสังคม ช่วยส่งเสริมการเข้าใจเชิงลึก ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Joyner & Young, 2006)
 5. กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาเชิงซับซ้อน แล้วร่วมกันหาทางแก้ไขผ่านกระบวนการค้นคว้าและวิเคราะห์ ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง การทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Hmelo-Silver, 2004)
 6. กิจกรรมการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Teaching) ผู้เรียนได้รับบทบาทเป็นผู้สอนให้เพื่อนช่วยส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหา และพัฒนาทักษะการสื่อสาร การอธิบาย และการประเมินความรู้ของตนเอง (Topping, 2005)
 7. การเรียนรู้ผ่านเกม (Game-Based Learning) การใช้เกมหรือกิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายเกมในการเรียนรู้ ช่วยสร้างความสนุก กระตุ้นการมีส่วนร่วม และเสริมแรงจูงใจในการเรียน (Gee, 2003)
- ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นผ่านการคิด การสื่อสาร และการลงมือปฏิบัติจริง กิจกรรมเด่น ได้แก่ การระดมสมอง การคิด-จับคู่-แลกเปลี่ยน การอภิปรายกลุ่ม การจำลองสถานการณ์ การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และการเรียนรู้ผ่านเกม ซึ่งทั้งหมดล้วนส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ที่มีความหมาย

บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพหากขาดบทบาทสำคัญของครูในฐานะ "ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้" มากกว่าจะเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้แบบดั้งเดิม ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีสอน และวิธีจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีบทบาทสำคัญ (Johnson, Johnson, & Smith, 2006) ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง
 2. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเปิดกว้างบรรยากาศในห้องเรียนควรเอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ปราศจากความกลัวหรือการตัดสิน ครูควรใช้ภาษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างความไว้วางใจ และลดความกังวลของผู้เรียน
 3. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมครูควรจัดกิจกรรมที่มีความเคลื่อนไหวหลากหลาย และท้าทาย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิด การทำงานกลุ่ม และการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนา “สมรรถนะ” ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน
 4. ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายการสอนควรประกอบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การใช้โครงงาน การอภิปราย การเรียนรู้แบบจำลองสถานการณ์ หรือการใช้เทคโนโลยี เพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
 5. ใช้ห้องเรียนเป็นฐานในการพัฒนาและสะท้อนผลการเรียนรู้ครูควรจัดทำหน่วยการเรียนรู้และบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อนำไปวิเคราะห์ ปรับปรุง และพัฒนาทั้งตนเองและผู้เรียน ตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบการวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง
 6. พัฒนาทักษะชีวิตควบคู่กับทักษะวิชาการนอกจากการพัฒนาความรู้ ครูควรเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การสื่อสาร การตัดสินใจ การคิดเชิงระบบ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- กล่าวโดยสรุป ครูในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องปรับบทบาทจาก “ผู้สอน” ไปสู่ “ผู้อำนวย การเรียนรู้” ที่มีความเข้าใจผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง มีความยืดหยุ่นในการออกแบบกิจกรรม และมีเจตคติที่ดีในการพัฒนาทั้งตนเองและผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม

ความสำคัญของสังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคีกัน เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรีต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข ดังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นสังคหธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเองและทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้ ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “การให้ทาน การพูดจาไพเราะ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ในโลกนี้ความเป็นผู้มีมิตนสม่าเสมอในธรรมทั้งหลายนั้นตามควร” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนั้นเป้าหมายของหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ทาน แบ่งปัน หรือให้ สิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่เสียสละ แสดงอัธยาศัยไมตรี ผู้ที่ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการให้ความรู้ความเข้าใจ

2. ปิยวาจา พุดจาไพเราะ กล่าวคำสุภาพ น่ายินดี ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ชักจูงในทางที่ดีงามใช้คำพูดแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคีเกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ

3. อุตถจริยา ช่วยเหลือ ทำประโยชน์ ด้วยร่างกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไขปัญหและช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

4. สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอแก่ทุกคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่า และเสมอในสุขทุกข์คือร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

สังคหวัตถุ 4 คือหลักธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจคน ให้มีความรักใคร่กลมเกลียวสามัคคีกัน เป็นหลักธรรมสำหรับการผูกมิตรไมตรีระหว่างกัน สังคมของมนุษย์มีบุคคลที่มีภูมิหลังแตกต่างกันมีทั้งคนดีและคนไม่ดี มีทั้งคนที่ร่ำรวยและยากจน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยสังคหวัตถุธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลแต่ละคนให้มีความผูกพันไมตรีต่อกันเพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่ในความสงบและได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในชุมชนในบ้านเมืองและประเทศชาติอันจะทำให้ได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั่นเอง ชุมชนที่ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 จะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน (พระปลัดสุรศักดิ์ วรวิทย์ธาดา, 2566)

ดังนั้นเมื่อนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการดำเนินชีวิต จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในระดับบุคคลและสังคม ได้แก่ ความมีเมตตา ความเคารพในผู้อื่น การเสียสละและความยุติธรรม ส่งผลให้เกิดสังคมที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและพร้อมที่จะเผชิญปัญหาาร่วมกันอย่างสันติ ในแวดวงการศึกษา สังคหวัตถุ 4 ยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาครูและนักเรียนให้มีคุณลักษณะเชิงคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา “คน” ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้และจริยธรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาในสังคมพุทธ

ความสัมพันธ์ของหลักสังคหวัตถุ 4 กับบทบาทของครู

ในบริบทของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ครูไม่ใช่เพียงผู้ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ผู้ส่งเสริมคุณธรรม และผู้มีหน้าที่ปลูกฝังทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน ซึ่งหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างบทบาทของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ทาน กับบทบาทของครูผู้ให้ ครูควรเป็นผู้ให้ในทุกมิติ ทั้งการให้ความรู้ ให้โอกาสทางการเรียนรู้ และให้ความเมตตากรุณา เช่น การเสียสละเวลาเพื่อสอนเสริม การให้อุปกรณ์การเรียนแก่ผู้เรียนที่ขาดแคลน หรือการให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้สร้างแรงจูงใจและความผูกพันระหว่างครูกับผู้เรียน (สุวิทย์ วิบุลย์เศรษฐ์, 2554)

2. ปิยวาจา กับบทบาทของครูผู้สื่อสารเชิงบวก การใช้วาจาไพเราะของครูมีผลโดยตรงต่อจิตใจและแรงจูงใจของผู้เรียน ครูที่พูดให้กำลังใจ ใช้น้ำเสียงอบอุ่น จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยทางอารมณ์ กล้าแสดงออก และกล้าเรียนรู้ ตรงกันข้าม หากครูใช้ถ้อยคำตำหนิแรง ๆ อาจก่อให้เกิดความเครียดและลดทอนความมั่นใจของผู้เรียน (กาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2562)

3. อรรถจริยา กับบทบาทของครูผู้เป็นแบบอย่าง ครูต้องเป็นผู้ลงมือกระทำ สร้างคุณประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง เช่น การทำแผนการสอนที่มีคุณภาพ การปรับวิธีการสอนให้เหมาะกับบริบทของผู้เรียน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าครูไม่ได้แค่พูดสอน แต่เป็นผู้ "ลงมือทำ" เพื่อผู้เรียน (บุญทัน ดอกไธสง, 2557)

4. สมานัตตตา กับบทบาทของครูผู้มีความยุติธรรม ครูควรปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเสมอภาค ให้โอกาสและความเป็นธรรมแก่ทุกคน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่แบ่งแยกนักเรียนที่เก่งหรืออ่อน แต่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้พัฒนา การวางตัวของครูอย่างสมานัตตตา ทำให้ผู้เรียนรู้สึกได้รับความยอมรับ และเสริมสร้างความไว้วางใจในห้องเรียน (ภัคกร เกตุจันทร์, 2561)

กล่าวโดยสรุป หลักสังคหัตถ์ 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบทบาทของครูในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูที่ยึดมั่นในหลัก "ทาน ปิยวาจา อรรถจริยา และสมานัตตตา" ย่อมเป็นผู้ที่สามารถครองใจนักเรียน ส่งเสริมความรัก ความเข้าใจ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตาและคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน

การประยุกต์ใช้สังคหัตถ์ 4 ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การประยุกต์ใช้สังคหัตถ์ 4 ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถทำได้โดยการวางแผนกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การอภิปรายกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) โดยครูใช้หลักทานในการให้ข้อมูลสนับสนุน หลักปิยวาจาในการให้ข้อเสนอแนะแบบสร้างสรรค์ หลักอรรถจริยาในการเสริมแรงเชิงบวก และหลักสมานัตตตาในการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ดังนี้

1. ทาน (การให้) กับการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถประยุกต์ใช้ "ทาน" ด้วยการให้ทั้งวัตถุและนามธรรมในการเรียนรู้เชิงรุก เช่น ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ให้สื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมสำหรับผู้เรียนที่ต้องการทบทวนให้เวลาพิเศษกับผู้เรียนที่มีความจำเป็นการให้เช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรียนรู้อย่างจริงจัง (บุญทัน ดอกไธสง, 2557)

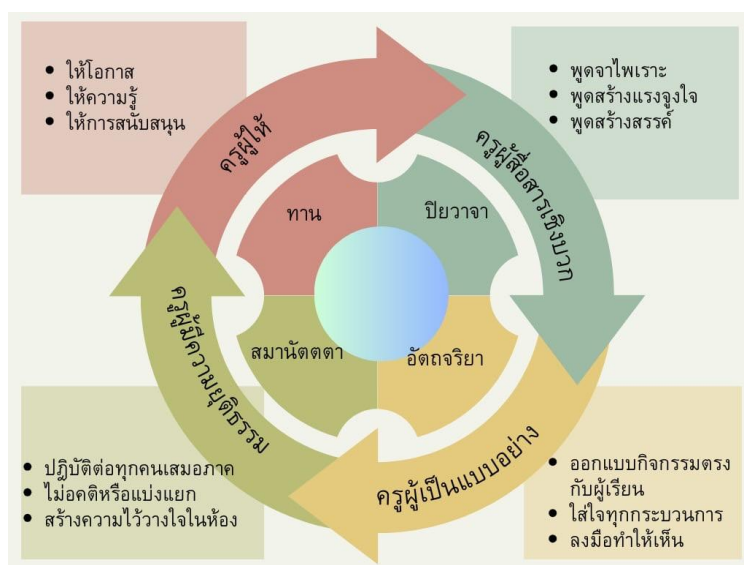
2. ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) กับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ กระตุ้น และสร้างแรงจูงใจ เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพราะผู้เรียนต้องกล้าแสดงออก และมีความมั่นใจในการมีส่วนร่วม ครูที่ใช้ภาษาชวนคิด ตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์

ให้กำลังใจเมื่อนักเรียนแสดงความเห็นผิด จะช่วยลดความกลัวและเพิ่มความกล้าให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น (ภัคกร เกตุจันทร์, 2561)

3. อรรถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือ) กับการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ ครูสามารถบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือแก่ผู้เรียนด้วยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น จัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกการตัดสินใจ ครูที่ใส่ใจในกระบวนการเรียนรู้จะทำให้ นักเรียนรับรู้ถึงความมุ่งมั่นของครู และเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ร่วมกัน (กาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2562)

4. สมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) กับความสัมพันธ์ในห้องเรียน ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูควรปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยความเสมอภาค เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกระดับความสามารถมีส่วนร่วม ไม่แสดงอคติหรือแบ่งแยกผู้เรียน การปฏิบัติเช่นนี้จะสร้างความไว้วางใจในห้องเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเท่าเทียม (สุวิทย์ วิบุลย์ เศรษฐ์, 2554)

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคใหม่สามารถยกระดับให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นได้เมื่อประยุกต์ใช้หลักธรรมจากพระพุทธศาสนาอย่าง สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีเมตตา และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน ครูที่สามารถให้ (ทาน), พุดจาไพเราะ (ปิยวาจา), ลงมือช่วยเหลือ (อรรถจริยา), และวางตนอย่างเสมอภาค (สมานัตตตา) ย่อมสร้างห้องเรียนที่อบอุ่น เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21

ที่มา: สังเคราะห์ขึ้นโดยผู้เขียน

สรุป

จากการวิเคราะห์แนวคิดและแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา พบว่าหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางปัญญา อารมณ์ และจิตใจในการเรียนรู้ โดยครูในฐานะผู้นำทางวิชาการและทางจิตวิญญาณของห้องเรียน สามารถประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตา ความเข้าใจและความเสมอภาค ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง และเห็นคุณค่าของตนและผู้อื่น อีกทั้งการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลอมรวมสัมพันธ์กับหลักสังคหวัตถุ 4 จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามให้แก่ผู้เรียนควบคู่ไปด้วกับการพัฒนาทักษะทางวิชาการ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครูที่แท้จริง และยังเป็นหนทางสำคัญในการพัฒนา “คน” อย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงเสนอให้ครูไทยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นรากฐานทางจิตวิญญาณในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ยั่งยืน และมีจิตวิญญาณแห่งความเมตตาและความเข้าใจอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2562). จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ แก้วไว้น. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์, 42(1), 101-115.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2557). จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประจักษ์ ประภาพิทยากร. (2560). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการครูศาสตร์, 48(2), 45-58.
- ปรียพร วิศาลบุรณ์ และคณะ. (2566). จิตบำบัดตามแนวพุทธจิต: บทวิเคราะห์ในมิติทางการแพทย์. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 120-140.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสุรศักดิ์ วรวิทย์ธาดา. (2566). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อลดความขัดแย้งในชุมชนวัดใหม่เจริญราษฎร์ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(6), 1417-1430.

- พระอรรถชาติ เดชดำรง. (2566). การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม: มุมมองของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนา. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(2), 481-492.
- ภักดร เกตุจันทร์. (2561). บทบาทของครูกับการส่งเสริมความเสมอภาคในการศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 25(1), 54-66.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โยตะ ชัยวรมันกุล และคณะ (2566). พุทธนวัตกรรมการงาน 4 เพื่อเพิ่มพลังของผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 611-625.
- เรืองชัย ยงโยธิน. (2562). แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: การศึกษา.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2547). การเรียนรู้เชิงรุก: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ วิบูลย์เศรษฐ์. (2554). การพัฒนาครูตามหลักพุทธธรรม. วารสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา, 13(2), 33-45.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. Educational Assessment, Evaluation and Accountability, 21(1), 5-31.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1. Washington, DC: The George Washington University.
- Brookfield, S. D., & Preskill, S. (2005). Discussion as a way of teaching: Tools and techniques for democratic classrooms. San Francisco: Jossey-Bass.
- Chi, M. T. H., & Wylie, R. (2014). The ICAP framework: Linking cognitive engagement to active learning outcomes. Educational Psychologist, 49(4), 219-243.
- Damnoen, P. S., et al. (2021). The development of student characteristics in according to the Nawaluk framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. Asia Pacific Journal of Religions and Cultures, 5(2), 126-135.
- Freeman, S., et al. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. Proceedings of the National Academy of Sciences, 111(23), 8410-8415.

- Gee, J. P. (2003). What video games have to teach us about learning and literacy. New York: Palgrave Macmillan.
- Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn?. *Educational Psychology Review*, 16(3), 235-266.
- Johnson, D. W., et al. (2006). Active learning: Cooperation in the college classroom (3rd ed.). Edina, MN: Interaction Book Company.
- Joyner, B., & Young, L. (2006). Teaching medical students using role play: Twelve tips for successful role plays. *Medical Teacher*, 28(3), 225-229.
- Klomkul, L., et al. (2023). Network development of Buddhist communication innovative space for media literacy of Thai youths. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 35, 919-935.
- Lyman, F. (1981). The responsive classroom discussion: The inclusion of all students. In A. Anderson (Ed.), *Mainstreaming Digest*. College Park, MD: University of Maryland Press.
- Michael, J. (2006). Where's the evidence that active learning works?. *Advances in Physiology Education*, 30(4), 159-167.
- Osborn, A. F. (1953). *Applied imagination: Principles and procedures of creative problem solving*. New York: Scribner.
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223-231.
- Topping, K. J. (2005). Trends in peer learning. *Educational Psychology*, 25(6), 631-645.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

